

Jasiuk, Jerzy

Rejestracja zabytków techniki

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 11/1-2, 184-185

1966

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

REJESTRACJA ZABYTEKÓW TECHNIKI

Dotychczasowy stan wiadomości o zabytkach techniki znajdujących się na terenie kraju nie jest wystarczający. Dokładna rejestracja została bowiem przeprowadzona na obszarze zaledwie kilku powiatów, przy czym w zasadzie nie objęto nią zabytków tego rodzaju, jak maszyny czy urządzenia mechaniczne. Natomiast podejmowane przez niektóre środowiska zawodowe spisy zabytków techniki z określonej jej dziedziny nie były na ogół doprowadzane do końca. Stąd potrzeba wykonania rejestracji zabytków techniki jest nadal aktualna. Jest to zresztą nie tylko potrzeba, lecz konieczność warunkująca wszelkie inne planowe poczynania w zakresie ochrony tych zabytków.

Ogłoszenie roku 1965 Rokiem Muzeów i Zabytków Techniki przypomniało niejako tę konieczność i przyczyniło się do powstania inicjatywy wykonania rejestracji w skali możliwie najszerzej. Dla omówienia sposobów zrealizowania tej inicjatywy 30 IX 1965 w warszawskim Muzeum Techniki została zorganizowana specjalna narada robocza z udziałem przedstawicieli środowisk technicznych i konserwatorskich. Wzięli w niej udział wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz delegaci wojewódzkich komitetów porozumiewawczych. Naczelnej Organizacji Technicznej z Katowic, Kielc, Koszalina i Warszawy, jak również zaproszeni rzeczoznawcy naukowci. Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki reprezentował m. in. dyr. mgr M. Ptaśnik, Zarząd Naczelnej Organizacji Technicznej — zastępca sekretarza generalnego, inż. J. Legat, Radę Naukową Muzeum Techniki — jej przewodniczący prof. E. Olszewski. Instytucje te były głównymi organizatorami narady. Obradom przewodniczył prof. J. Pazdur.

Po szczegółowej dyskusji przyjęto konkretne wnioski. Stwierdzono przede wszystkim, że rejestracja zabytków techniki jest akcją bardzo pilną, gdyż z każdym rokiem a nawet miesiącem sporo dokumentów naszej kultury technicznej ulega zniszczeniu bez jakiegokolwiek śladu, choćby w postaci fotografii czy opisu. Ponadto, brak dokładnej orientacji w zasobach zabytków techniki powoduje, być może, skupianie działalności konserwatorskiej na obiektach nie zawsze najcenniejszych. W tej sytuacji postanowiono w pierwszym etapie przeprowadzić rejestrację metodą ankietową, której zaletą jest szybkość wykonania. Równoległe byłaby kontynuowana rejestracja szczegółowa, prowadzona według zasad i wzorów opracowanych przez Instytut Historii Kultury Materialnej PAN¹.

Wzory ankiet podjęło się przygotować Muzeum Techniki w oparciu o dotychczasowe w tym zakresie doświadczenia, jak również o opinie zgłoszone w czasie narady. Sama rejestracja będzie prowadzona głównie przez środowiska techniczne za pośrednictwem kół stowarzyszeń naukowo-technicznych zrzeszonych w NOT oraz administracji przemysłowej. Przewiduje się też współudział instytucji naukowych i kulturalnych oraz organizacji społecznych.

Rejestracją ankietową objęte zostaną początkowo tereny województw: kieleckiego, katowickiego, koszalińskiego i warszawskiego. Uzyskane doświadczenia pozwolą rozszerzyć tę akcję na teren pozostałych województw.

Ośrodkiem dyspozycyjnym dla każdego województwa będzie specjalna robocza komisja powołana przy Wojewódzkim Komitecie Porozumiewawczym NOT. W skład jej wejdą przedstawiciele środowisk technicznych i kulturalnych, Wojewódzki Konserwator Zabytków oraz zaproszeni rzeczoznawcy. Wstępnym, ale bardzo ważnym zadaniem tych komisji będzie ustalenie sposobu rozprowadzenia

¹ Por.: T. Ruszczyńska i E. Krygier, *Uwagi nad zasadami i sposobem realizacji katalogów zabytków gospodarczych*. „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, nr 7/1955; a także publikacje z serii *Katalog zabytków budownictwa przemysłowego w Polsce* (ukazało się 6 zeszytów).

ankiet, odpowiadającego specyfice województwa. Oczywiście, muszą być przy tym uwzględnione istniejące już materiały rejestracyjne, zgromadzone w urzędach konserwatorskich, instytucjach naukowych i stowarzyszeniach.

Rozpoczęcie planowanej akcji przewidziano na wiosnę 1966 r., przy czym rozesłanie ankiet będzie poprzedzone odpowiednią propagandą prasową.

Jerzy Jasiuk

JUBILEUSZ MUZEUM TECHNIKI

22 lipca 1955 r. w bocznym skrzydle oddanego w przeddzień do użytku Pałacu Kultury i Nauki została otwarta wielka wystawa pod nazwą *Postęp techniczny w służbie człowieka*. Wystawa ta, urządzona przez Naczelną Organizację Techniczną, stała się zaczątkiem Muzeum Techniki, dzięki czemu działalność warszawskiego muzealnictwa technicznego zyskała kontynuatora po przerwie spowodowanej zniszczeniami wojennymi.

Formalne przekształcenie wystawy w Muzeum Techniki nastąpiło wprawdzie w początkach 1957 r., jednak, biorąc pod uwagę nieprzerwany okres działalności, przyjęto rok 1965 jako datę dziesięciolecia instytucji. Jubileusz ten został włączony do programu Roku Muzeów i Ochrony Zabytków Techniki.

Uroczystość jubileuszowa odbyła się 20 grudnia 1965 r. Stanowiło ją spotkanie pracowników muzeum z przedstawicielami Zarządu NOT i członkami Rady Naukowej. W czasie spotkania pracownicy posiadający najdłuższy staż otrzymali dyplomy pamiątkowe (w ich liczbie 10 osób, które podjęły pracę w 1955 r.). Grupy pracowników muzeum zostały też przyznane specjalne dyplomy od Zarządu Pałacu Kultury i Nauki.

Spotkanie urządzono w sali, w której została zorganizowana z tej okazji mała wystawa obrazująca kierunki działalności oraz dziesięcioletni dorobek Muzeum Techniki.

J. J.

KONFERENCJA POŚWIĘCONA MUZEALNICTWU MORSKIEMU W POLSCE

Muzealnictwo morskie w Polsce jest zjawiskiem stosunkowo młodym. Za pierwsze nasze muzeum morskie uznać należy istniejące w latach 1924—1939 prywatne Muzeum Morskie Stanisława hr. Ledóchowskiego w Warszawie (przy ul. Przemysłowej 32). Zaraz po wojnie Instytut Bałtycki zorganizował Muzeum Morskie w Szczecinie, włączone w 1950 r. do Muzeum Pomorza Zachodniego. W trzy lata później otwarto w Gdyni Muzeum Marynarki Wojennej, a w 1962 r. Muzeum Morskie w Gdańsku (pierwsza komórka organizacyjna tego muzeum, wystawa *Rozwój budowy statków*, powstała w 1959 r. pod egidą Muzeum Techniki w Warszawie)¹. Wreszcie w 1963 r. zorganizowano w Rozewiu Muzeum Łątnictwa, stanowiące filię Muzeum Morskiego w Gdańsku².

24—25 listopada 1965 r. odbyła się w Gdańsku konferencja poświęcona problematyce muzealnictwa morskiego w Polsce; pierwsza tego rodzaju impreza w naszym kraju. Organizatorami jej byli: Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków Mini-

¹ Por. w „Kwartalniku”, w dziale *Kronika*, informacje: w nrze 1/1960, s. 154 i w nrze 3/1963, s. 468.

² Por. informację w „Kwartalniku”, nr 2/1964, s. 339.